

000



Маладзёжны эстрадны аркестр Беларускай дзяржаўнай філармоніі рыхтуе новую сямую праграму.

У эрпартуры аркестра «Дабранача» Я. Глебава, «Песня аб Мінску» У. Алоўнікава, фантазія на тэму песні В. Салаўёва-Сядога, беларуская полька «Янка» і інш.

У перадытоўцы дні аркестр будзе выступаць на заводах і прадпрыемствах сталіцы, потым паедзе ў гастрольную паездку па рэёнах Беларусі.

Фота Ул. КРУКА.

ПАЧУЦЦЕ ПРАЎДЫ

Народнаму артысту БССР прафесару Дамітрыю Аляксеевічу Арлоўву дзімні спадзяванне шчаслівага гадоў. Ягоны, такая дата з'яўляецца фактам асабістай біяграфіі чалавека.

Але тое, што з гэтых шасцідзесяці гадоў сорах аддадзена тэатру для вялікай Беларускай працы ў ім заслугаў не шырокай увагі грамадства.

Пра Д. Арлоўва можна гаварыць як пра акцёра, рэжысёра, педагога Тэатральна-мастацкага інстытута. Творчая біяграфія яго багатая і цікавая. Акцёрскі дыяпазон вельмі шырокі. Але для нас куды больш важна мець уяўленне аб трактоўцы акцёрам таго ці іншага вобраза, аб складаным і тонкім працэсе стварэння глыбокага сцэнічнага характара, чаго, на жаль, нельга зрабіць у невялікім артыкуле.

Работы акцёраў тэатра жыццёвыя, яны непаўторныя. У вясняна мастанка на кожным спектаклі ўдзячны вобраз нараджаецца нбы, нава, ён абавязкова нечым адноўваецца ад папярэдняга і на наступнага паказу той ці іншай ролі. І гледчыц з хваляваннем сочаць тады за ўзнікненнем кожнай думкі, кожнага перажывання выканаўца; дытаральна на іх вачах, пры іх удзеле адбываецца творчы працэс. У гэтай радкай асабістаці — велізарная сіла тэатра, яго адрозненне ад іншых, падобных віду мастацтва.

За доўгія гады сумеснай працы з Дамітрыем Аляксеевічам мне давялося бачыць яго ў найбольш удалых ролях і ў асобных спектаклях, адначасна вельмі высокім творчым узроўнем і памятаючы спектаклі «Крамлёўскія кураты» і Д. Арлоўва, які стварыў у ім вобраз У. І. Леніна. Смелыя палёт думкі, раматныка равалюцыйнай мары — гэтыя рысы асабіста вылучылі акцёра ў ланіскай вобразе. Кожны спектакль быў для Дамітрыя Аляксеевіча вялікай працай, патрабававу ад яго гранічнай засяроджанасці.

А як тут не сказаць пра ролю ў чэхаўскіх п'есах — «Чабуніка» («Тры сестры»), «Вайніцкага» («Дзяўзая Ваяна»), дзе ўсё было пабудавана на глыбокім пранікненні ў падтэкст, на кіравана на стварэнне неабходнай атмасферы ў спектаклі.

І зусім іншы творчы пошукі Д. Арлоўва ў спектаклях камедыйных. Дастаюцца прыгадаць створаныя ім вобразы Малавелью ў «Двадцатой ночы Шэкспіра» або Цяццява ў «Шалёных грошах». Астроўскага — вобразы Іскрысты, вяселья і ў той жа час праўдзівы і сцэнічна цалкам апраўданы.

Вось гэтак пачуццё праўды, пчырспі і гранічнай веры ў тое, што адбываецца на сцэне, выхоўвае чяпер прафесар Д. Арлоў у сваіх вучняў у Беларускай тэатральна-мастацкай інстытуце. Вялікі вопыт акцёрскай і выкладчыцкай працы, значная колькасць пастаўленых спектакляў, работа ў кіно — усё гэта дае права Д. Арлоўву сцвярджаць свае педагогічныя



принципы выкладання рэжысуры і акцёрскага майстэрства сярод студэнтаў.

К. С. Станіслаўскі гаварыў, што створаная ім сістэма выхавання акцёра разлічана на людзей таленавітых, здольных здзяйсняць іе творча. Менавіта так разумелі сваю педагогічную работу настаянікі Дамітрыя Аляксеевіча — Л. Леанідаў, А. Палов, А. Дзікі, якія ў многім распрацавалі і ўвабачалі вучэнне Станіслаўскага. Па гэтым шляху чяпер ідзе і Д. Арлоў.

За пятнаццаць гадоў працы ў сценах інстытута ён выхавану многа маладых акцёраў, якія раз'ехаліся амаль па ўсіх тэатрах Беларусі. Чытаючы гэтыя радкі, аўнікі Дамітрыя Аляксеевіча, напэўна, успомняць свайго суровата і патрабавальнага педагога, баялістнага да ляноты, творчай інертнасці, мастацкай імпрыду. Ён навучыў іх любіць сваю працу, даў ім добрую прафесіянальную школу.

У апошнія гады мы бачым Д. Арлоўва толькі на экраннах кіно. Вялікае ўражанне, натрыклад, пакінула яго работа ў кінафільме «Гадзінік спініўся апоўначы». Мы ўспамінаем яго ў нарычных «Наша вуліца», «Вясняна навалілася», ведаем, што хутка з'явіцца яшчэ адзін фільм з яго ўдзелам — «Лялічана камедія».

Але тэатр адрозненне ад кіно мае свае асаблівасці, сваю спецыфіку. І таму ўсё ж хачелася б убачыць Дамітрыя Аляксеевіча зноў у новых ролях на сцэне, паучыць пра яго новыя паставленні. Думаецца, што ра на адпаводна ад творчата жыцця тэатра. Адзінае, што ў нейкай меры прымярае з гэтым — упэўненасць, што ўсё яго энэргія і вопыт аддадзены чяпер выхаванню маладога пакалення акцёраў.

Рыхтуючыся да кожных заняткаў, хвалююцца студэнты: іх работы будучыя строга і патрабавальна аналізаваліся і бадя, калі «схлусіў», адпаводу ад логікі жыцця, дзеяння, найграў...

Патрабаваліся да сябе на працягу ўсіх сарака гадоў працы ў савецкім тэатры, Д. Арлоў тансана патрабаваліся да сваіх выхаванцаў, да праўды мастацтва.

Б. ВІШКАРЭ

КАНФЕРЭНЦЫЯ ПА АНАМАСТЫЦЫ

Вылучэнне геаграфічных назваў гарадоў, рэк, населеных пунктаў, а таксама імянаў і прозвішчаў людзей мае вялікую навуковую і мастацкую каштоўнасць. Гэтыя назвы і прозвішчы людзей дапамагаюць глыбей разумець гісторыю, геаграфію і этнографію роднага краю. Геаграфічныя назвы вылучае раздзел навуцы — тапаніміка, а імяны і прозвішчы — ананастыка.

З мэтай вызначэння далейшых шляхаў развіцця тапанімікі і ананастыкі ў кіеў з'ехаліся прадстаўнікі 25-гоміні слоніна-даведнік «Гарады і вёскі Украіны». Наспела неабходнасць і патраба стварэння каталёгу ананастыкі на Украіне. У гэтых дачах былі цікавыя і змястоўныя.

Канферэнцыя прыняла ўдзел навуковія супрацоўнікі з Мінска, кандыдаты філалагічных навукаў М. Бірыла, А. Вярхібоўскі, П. Шуба, Ф. Янкоўскі, кандыдат тэатра-

фічных навукаў В. Жучкевіч. У дакладзе «Тапанімічны даследаванні Беларусі» В. Жучкевіч вылучае беларускія тапанімікі за апошнія гады. Дакладчык адзначае, што ў Беларусі расійскія назвы ўважліва трох чэрагаваных усіх назваў населеных пунктаў.

М. Бірыла выступіў у паведамленнем пра беларускія прозвішчы. Ён сабраў канферэнцыю пра беларускія прозвішчы. Праца М. Бірылы, якая неабавязва будзе закончана, з'явіцца першай спрабай вылучэння беларускіх ананастыкі. П. Шуба ахарактарызаваў словаўтваральную структуру паўднёвабеларускіх тапанімікаў.

Канферэнцыя ўхваліла ўдзельны супрацоўніку ўдзельны 25-гоміні слоніна-даведнік «Гарады і вёскі Украіны». Наспела неабходнасць і патраба стварэння каталёгу ананастыкі на Украіне. У гэтых дачах былі цікавыя і змястоўныя.

Канферэнцыя прыняла ўдзел навуковія супрацоўнікі з Мінска, кандыдаты філалагічных навукаў М. Бірыла, А. Вярхібоўскі, П. Шуба, Ф. Янкоўскі, кандыдат тэатра-

ДА 80-ГОДДЗЯ 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ЯКУБА КОЛАСА

МІНУТЫ РАДАСНАГА ХВАЛЯВАННЯ

Мне як мастаку пашчаслілася шмат разоў сустрэцца з Якубам Коласам. У розныя часы я пісаў з натуры яго партрэты.

Пазнаёміўся я з Коласам у Маскве, на кватэры рускага паэта Сяргея Мітрафанавіча Гарадзенака на «чацвяргі» да 1940 года. Тады я быў студэнтам Маскоўскага дзяржаўнага мастацкага інстытута.

Да Сяргея Мітрафанавіча Гарадзенака на «чацвяргі» даволі часта збіраліся вядомыя маскоўскія дзеячы культуры. Паэты чыталі яшчэ неапублікаваныя вершы, кампазітары ігралі свае новыя творы, выступалі спевачы. Гэта быў сапраўды творчы вечар, на якія прыходзіла многа людзей.

Сяргея Мітрафанавіча як свайго старога сябра наведваў і Якуб Колас, які прыхаў у Маскву на Дняду беларускага мастацтва. Я папрасіў Канстанціна Міхайлавіча паказаваць для партрэта. Колас неак усміхнуўся, памаўчаў, а потым сказаў:

— Не люблю пазіраваць, паваарушыцца нельга, на сон цягнецца.

Але згоду даў. Працаваць пачалі ў нумары гасцініцы «Масква», дзе на час Дняду закатаваў Якуб Колас. На савансах ён, звычайна са ступы на словы, каб не задражэць, расказваў пра розныя здарэнні са свайго жыцця, успамінаў гады, калі настаўніцка пятаўся ў мяне пра вучобу, пра беларускіх мастакоў.

— Калі паўзучым скульптарам, дык і галавой круціць можна. — жартаваў ён. — Пры вас жа, жывапісцах, нельга і

паваарушыцца, а сядзі, быццам слуп.

Я расказаў Канстанціну Міхайлавічу пра мастакоў, што прыхалі на Дняду, пра творы, якія яны паказваюць на выставі. Цы. Скажу, што прыхаў і мой першы настаўнік старэйшы беларускі мастак Валентын Віктаравіч Волкаў.

— Ведаю, ведаю, — сказаў Колас, — ён мяне таксама малава для майі кніжкі, дык я сядзеу на крэсле, нагнуўшыся наперад, як быццам размаляў у чытачом... Добра малое.

Колас заўсёды быў пунктуальны. Праз некалькі дзён, у час перапынку, ён папрасіў прабачыць і саў пісаць пісьмо.

Вылісваючы на папіру бары, чакаю катца перапынку. Канстанцін Міхайлавіч сядзеу да мяне бокам, у профіль. Роўны радкі прыгожых літар клаліся на паперу. Колас то задумаўся, то на твары паўлялася усмешка. Тады я, каб не марнаваць часу, прама на скарыны для фарбаў пачаў пісаць другі партрэт Коласа — за працай. Лепш пазіраваць і не троба.

Закончыўшы пісаць пісьмо, Колас паглядзеў на гадзіннік, заспяшыў і гаворыць:

— Але ж ты, хлопца, мусіць, доўга чакаў, пачнем.

І якім было здзіўленне на роднага песняра, калі ён убачыў сабе невялікі партрэт.

Праз некалькі дзён, 18 чэрвеня 1940 года, падаарушыў і падпісаў мяне свой родкі фотаздымак. Канстанцін Міхайлавіч сказаў:

— Трэба ехаць захаць, справы ёсць. Чыпер у вас калікулы.

Зянон ПАЎЛОЎСКИ

дэк паедзеу ў Мінск — там і партрэт закончым.

Ужо ў Мінску, у кабінете Якуба Коласа ў Акадэміі навукаў БССР, віце-прэзідэнтам якой ён быў, я працягваў сваю працу. Аднойчы да Канстанціна Міхайлавіча зайшоў Янка Купала. Ветліва прывітаўся. Паглядзеўшы на партрэт, засмяяўся:

— Вось цябе, Кастусь, і ўвечавецкі. Добра, добра...

Сеўшы ля стала, заваленага рознымі паперамі і кнігамі, пастанавіў збоку палку, Купала пачаў гаварыць...

Не памятаю, аб чым яны тады гаварылі. Я быў захоплены сустрэчай двух вялікіх сучасных нашай зямлі беларускіх. Стараўся запамінаць кожную рысу твару Купала, манеру гаворкі, жэсты.

Гэтая дружба двух карыфеў беларускай літаратуры абудзіла ў мяне далейшы творчы задум. Прыхаўшы ў Мінск праз некалькі год, я напісаў карціну «Янка Купала і Якуб Колас гуляюць у шахматы», якая знаходзіцца цяпер у Музеі імя Янкі Купала, і карціну «Якуб Колас і Янка Купала на адпачынку ў падарожжы па Дняпры» — уласнасць Музея імя Якуба Коласа.

Вялікая Айчынная вайна разлучыла Якуба Коласа з беларускай зямлёй. Але яго слова гучалі ў партызанскім друку, у часопісе «Радзівім фаніскіху галіну» і ў іншых выданых таго часу.

Вяртаючыся з франтоў Ай-

чынай вайны, беларускія пісьменнікі часта наведвалі нашага слаўнага песняра Янку Купала. Яго трагічная смерць у 1942 годзе балюча ўзрушыла нашы сэрцы.

Праз год Беларускі штаб партызанскага руху адкінуў у Савецкай Арміі многіх мастакоў для арганізацыі мастацкай выставы. прысвечанай свату беларускага народа — 25-годдзю ўтварэння БССР. Сярод іх быў і аўтар гэтых радкоў. Мне як дырэктару гэтай выставы сустрэцца з беларускімі пісьменнікамі. Яны многа расказвалі пра Янку Купала і Якуба Коласа. Тады я і задумаў напісаць карціну «Беларускія пісьменнікі ў Янкі Купала і Якуба Коласа».

У адрозненне ад першых карцінаў Янкі Купала і Якуба Коласа, якія былі прысвечаны агульнаму беларускаму народу, гэтая карціна была прысвечана агульнаму беларускаму народу, прысвечана агульнаму беларускаму народу, прысвечана агульнаму беларускаму народу.

Выстаўка адкрылася 2 студзеня 1944 года ў Траццякоўскай галерэі. Сабраліся прадстаўнікі грамадскасці Масквы, воіны Савецкай Арміі, дзеячы літаратуры і мастацтва. Сярод экспанатаў выставы былі прысутныя арганізацыі, партызанскія атрады, а таксама і аўтары карцінаў.

У 1950 годзе Міністэрства культуры БССР зааказала мяне для ўдзелу ў выставцы ў Маскве партрэт Якуба Коласа.

Партрэт, які затым вёўся ў залах Траццякоўскай галерэі ў Маскве, я напісаў у натуральным памеры, па поас.

Злева столі, накрыты наляровай сурэтай, на ім ляжыць кніжка, побач акулеры. Якуб Колас, які толькі што чытаў кнігу, устаў, аздамуся.

Там і я намаляваў народнага паэта. Лічу, што гэты адзін з лепшых маіх коласавых партрэтаў.

Калі я заканчваў гэтую работу, Якуб Колас прыхаў у майстэрню, на апошні сеанс у добрым гуморы, жартаваў...

Аднак гэты сапраўды быў апошні сеанс, калі я пісаў жыццё пісьменніка. Праз некалькі год Колас не стала. Памер Якубі беларускі паэзір раптоўна, за працай. Балюча было малаваць незабыўнага Канстанціна Міхайлавіча ў труне. Цялоу ноч заставаўся я з ім, малаваў дарагія рысы знамага твару, успамінаў незабыўныя сустрэчы, думаў пра яго жыццё і творчасць. Дзесяці тысяч мічанч праводзіў у апошні шлях вялікага песняра нашай краіны. Ужо раніцай, а вясном, зліўам з пахучых галянах дубу, прыйшлі мастакі развітацца з незабыўным зямляком.

Я зноў сушыўска.

ЁН БЫЎ ПРОСТЫМ І ШЧЫРЫМ

Хто блізка ведаў Якуба Коласа, сутыкаўся з ім на агульнай працы ці ў быту, у таго на ўсё жыццё застанецца ў памяці светлы вобраз гэтага выдатнага чалавека, яго прастата і шчырасць.

Мне з Коласам прыйшлося на працягу многіх год працаваць разам на культурным і педагогічным фронце нашай маладой рэспублікі. Упершыню я пазнаёміўся з ім у Мінску ў 1921 годзе. Якуб Колас зрабіў на мяне моцнае ўражанне як чалавек надзвычай сардэчна, просты, абаяльны, словам — чалавек, да якога адразу горнецца сэрца. Яго шкі, мілагучны голас быў душэўны і прыемны. Такая была і душа паэта: шырока і самаадданая ў служэнні свайму народу і ўсёму чалавецтву.

У дваццаць першым годзе пры Наркамсвеце БССР была арганізавана тэрміналагічная камісія. У склад камісіі ўваходзілі Якуб Колас і Янка Купала. У ліку іншых быў і я. Колас

быў самым актыўным членам камісіі і часта прапаноўваў найбольш удалыя, траўныя і глыбока народныя тэрміны ў той ці іншай галіне навуцы. Камісія засядала тры разы на тыдзень, вечарам, звычайна з 18 да 23-23 гадзін. Яна правяла вялікую навуковую работу. Быў выданы праўданы тэрміналогія па ўсіх прадметах сярэдняй школы. Камісія працавала на правах грамадскай дзейнасці да 1927 года і толькі потым была ўзята на бюджэт Інстытута беларускай культуры і дзейнічала пад новай назвай — Інстытут навуковай мовы.

Апрача працы ў тэрміналагічнай камісіі, Якуб Колас у той час меў вялікую нагаруку ў падрыхтоўцы і ўніверсітэце — выкладаў метадолы роднай мовы. І тут я таксама сустракаўся з Канстанцінам Міхайлавічам, бо быў у гэтых жа ўстановах выкладчыкам агульнага курсу хіміі. Колас валодаў вялікім педагогічным талентам і настаў-

ніцкім тактам. У яго на лекцыях была заўсёды дасканалая дысцыпліна, ён цікава і ўмела перадаваў свае веды слухачам. Канстанцін Міхайлавіч стараўся склааць спісы неабходных для моладзі літаратуры, цікавых кніжак і ўважліва да яго і паштаў гадзіны рэцы. Ён сядзеў ужо за рабочым сталом, працаваў над апавесцю «У Палескай глушы».

У канцы 1929 года пісьменніку нададзена высокая годнасць акадэміка Акадэміі навукаў БССР. Працы ў Якуба Коласа прываблівалі. Але ён усё працаваў у падрыхтоўцы, універсітэце, Інстытуце навуковай мовы, па тэрміналогіі. Яго, як акадэміка, уваў ў склад камісіі па перакладзе твораў У. І. Леніна на беларускую мову.

І так да апошняга дыхання, працаваў ён нястомна і півна на карысць роднай літаратуры, на карысць свайго народа. Няхай жа будзе вечная памяць аб ім у народзе, якому ён так аддана служыў.

НА АРБІТУ ЭПОХІ!

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

дзе ад крыўднай для іх і выгоды для прынятальнай абмежаванасці, — вост што непакоіць Андрэя Лабановіча. І чытач выступае саюзнікам яго. Пільнае ўвага героя да чалавечых патрэб будзе ў нас даволі сучасным эмацыянальным і лагічным адказам-адгукі.

Трылогія «На ростках» — вялікая літаратура. Есць у Коласа-празаіка і белетрыстыка. Тады, калі стваралася апавесць «На прасторах жыцця», яна і па тэме, і па праблематыцы была зусім надзвычай. Яна чыталася. Ён захапіўся аднагоду і Сцяпана Баруты. Апавесць меля выхавальны ўплыў на тагачасную моладзь. Але з ілюстрацыйнага характара агульнага зместу твора, аддчы, і вынікала тое, што ён уздзейнічаў моцна толькі на тых, каму было лёгка паравнуваць кніжныя старонкі з жыццём. Прышлі гады і гаворчы шыра, «На прасторах жыцця» мы перачытаем зноў пераважна таму, што твор гэты належыць перу Якуба Коласа. Ён быў надзвычай, але не сучасны ва ўсёй паўнаце гэтага паянця. Гэта — белетрыстыка. Нікога крыўданага для памяці Я. Коласа ў такім вызначэнні месца яго прэзідэнтных твораў, я ўпэўнены, няма.

Спадываюся, што Аляксей Кулякоўскі не пакрыўдзіцца, калі скажу, што ён выступіў сапраўды сучасным мастаком у жанры апавядання і толькі белетрыстам — у апавесцях і ў раманах.

Яны такія маленькія па памерам, яго апавяданні, — а якія глыбокія характары жывучы да іх старонкі! Яны багаты на нягледзі жыццёвы вопыт і змястоўны роудум аб чалавечых пакутах і радасцях. Пятнаццаць год прайшло з таго дня, калі я пазнаёміўся з Нестарам («Сад», а і да гэтай пары ён часамі не дае мне спакою — найрысмлівы і сапраўды чалавек, якому дарэжы

за ўсё, каб «наша зямля зелянела». Я і зразыжэ па-чалавечы заздорнаму таку рашучаму выступленню Нестара супраць квіага прыстасаванца Сяўрыка, пасля якога герой А. Кулякоўскага адчувае самага сябе больш чыстым і па-добраму высакеродным.

Калі прывесці звычайны пералік назваў некаторых апавяданняў гэтага пісьменніка — «Стары млын», напрыклад, «Кватэра», «Дзесяццеты жорсты» і г. д., дык, напэўна, у многіх чытачоў будзіцца ў душы нешта незвычайнае, што называецца захоўвае наша так званая эмацыянальная памяць. Надзвычайнае і апавесць «Навясцева», хоць асабіста мне здаецца, што гэта таксама — кутэй апавяданне. Можна, гэта спрэчка, але ўсё ж зброленне А. Кулякоўскаму ў жанры рамана і апавесці («Рэставіўся ненадоўга», «Гартаванне», «Дарэсальнік», «Дом».) вызначаецца, на маю думку, толькі дзівома вартасцямі — жыццёвым падабенствам у апісанні бытвых і будзённых спраў чалавека і пэўным літаратурным майстэрствам. Нават ваганні аўтара ад уяўнага «выкрысвальніцтва» ў «Дарэсальніку» да найўнага аптымізму, які, па-газетнаму, прастаілінейна прыпісвае да тэксту ў апавесці «Дом» — нават яны выгладзіць не творчымі пошукамі, а спрабай белетрыста знайсці шлях да больш шырокага кола чытачоў.

Магчыма, А. Кулякоўскі па складу свайго таленту здольны пасляхова «выбіраць» з жыццёвых назірванняў такіх пратэтыпаў, якія ў якасці літаратурных герояў пераабоўца сцёслага апавядання, ёмістага сюжэта, пошчывавай стрыманасці.

Не буду называць прывесці іншыя прыклады, у якіх можна назіраць і адваротнае: у жанры рамана яны выступаюць больш упэўнены.

Што ж атрымоўваецца, — выходзіць, трэба найкім чынам правесці разліку і вызначыць дзункі кожнага твора ў кожнага пісьменніка! Менавіта гаворка пра гэта вялася зусім не дзеля такой забавы. Я лічу, што найбольш яскрава рысы сучаснасці праяўляюцца не ў патоку добрай белетрыстыкі, а ў тых мастацкіх творах, якія ўжо сталі або могуць стаць неабходнымі ў духоўным

развіцці народа. Калі толькі пра кнігу хто-небудзь з сапраўдных чытачоў, не сабаў, скажа: «Гэта можна не чытаць», — гэта будзе ў нейкай ступені праўда, значыцца, перад нам белетрыстычны твор, а можна чытаць, а можна і не чытаць» — вост адзінка, згодна якой мы адрозніваем літаратуру «другога зянола» ад сапраўды мастацкай адкрыццёй.

Як вядома, на вайне не бывае салдат другога гатунку. Так і кнігі. Адным выпадзе вості разведка боем, штурмаваць крэпасці, пракладаць праход праз мініны палі, — быць першымі і таму непаўторна патрэбнымі. Другія, калі так можна сказаць, замалоўваюць поспех першых, папярэюць і робяць больш трыумфальны заваявы. Нешта падобнае і робіць у літаратуры белетрыстыка.

ДВАЙЦАЖ скажам шыра яшчэ аб адным. У сучаснай літаратуры вельмі выразна заўважыць мятну спэцыяльна чалавечу. Усё часцей яго вызначаюць чалавечы ўвогула.

Мне ўжо довадзілася пісаць у «Літаратуры і мастацтве» пра апавяданні вельмі здольнага прэзаіка Б. Сачані. У яго творчасці больш чым у каго іншага з нашых маладых пісьменнікаў, адчуваецца гэты аўтар шыкаду, што чалавечу бывае дрэнна на зямлі. Ён выказвае жаль з розных прычын — ці то зноўдзее абкары на дарозе хлопчы, ці то мужчына жыве ўвесь час у страку быць выкрытым за сваё злычынства-здрату ў час вайны. Вонкавыя адзінкі сучаснага стылю — сістэма і эканамічная мова, падтэкст і г. д. — не ўраўноўвае апавяданні ад нейкай стомленасці. Перазодленню чалавечых пакут не аддаецца ў такіх творах ні кропелі ўвагі.

Тады і чалавечнасць у звычайным, жыццёвым сэнсе («Добры гаспадар у такога надвор'я сабаку за дзверы не выганіць», напрыклад), робіць рэптан звычайна прычынам мастака. Няма, маўляў, у свеце вінаваты, ёсць толькі пакрыўджаныя. Абвінавачанне, значыць, па класавых і грамадскіх абставінах, робіць чалавечым. Але яго прымушае да гэта прысяга камандзір, улада, дзяржава і г. д. — абставіны. Не кажучы, быццам я перабольшваю і прыпісваю тое, чаго ў літаратуры

няма. Мне самому, скажам, спачатку вельмі падабалася ў зборніку «Турскія старонкі» апавесць Б. Акуджава «Будзьце здаровы, шкеляры!» Яна супраць вайны, Яна — за тое, каб хлопцы ніколі не стралялі адзін у аднаго. Гэта напісана шыра, са слыхай і — без гнэву, які быў уласцівы, напрыклад, апавесці нават таг ж. М. Рэмэка «Не падавайцеся на перамен». Герой твора пакутуе і ўсё, не дае мале гэтага іх абавязку.

